

Ett jämställt och jämlikt kulturliv

En översiktlig analys av mål i
Örebro läns regionala kulturplan
2020-2021

Rapport 2022

Ett jämställt och jämlikt kulturliv

En översiktlig analys av mål i Örebro läns regionala kulturplan 2020-2021

Lena Adem

2021-10-19

Innehåll

1.	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund och syfte	4
1.2	Om rapportens innehåll.....	5
2.	Resultat.....	6
2.1	Regionala kulturaktörers handlingsplaner	6
2.1.1	Bedömningsmetod	6
2.1.2	Avgränsning	7
2.1.3	Delresultat.....	7
2.2	Olika satsningar samt insatser för att stärka lärandet	10
2.2.1	Satsningar av kulturnämnden och förvaltningen	10
2.2.2	Förvaltningens insatser för att stärka lärandet	10
2.2.3	Delresultat.....	11
3.	Slutdiskussion	12

1. Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Örebro läns kulturplan 2021-2023 har den politiska inriktningen solidariskt fördelad kultur och en jämställd och jämlik kultur. De sex perspektiv som kulturplanen särskilt lyfter fram är utan inbördes ordning:

- Hela länet
- Jämställdhet (här ingår HBTQ)
- Socioekonomi
- Barn
- Etnisk och språklig bakgrund (här ingår nationella minoriteter och teckenspråk)
- Funktionsnedsättning

Perspektiven är välkända och har under lång tid funnits med i det offentligt finansierade kulturlivet såväl som i andra nationella och internationella styrdokument. Dialogerna som föregick kulturplanen om kulturen i Örebro län visade att dessa perspektiv synliggör skillnader i deltagande, delaktighet och/eller påverkansmöjligheter. I kulturplanen 2020-2023 står det att:

Kulturaktörer i länet behöver fortsätta synliggöra de strukturer och normer som begränsar tillgången till kultur för delar av befolkningen och hur detta är en maktfråga. Det handlar om att ha ett inkluderande synsätt, att omsluta människor i gemenskapen och att anpassa helheten för att välkomna fler. Människors olika utgångspunkter behöver utforskas och identifieras. Det handlar också om att synliggöra olika berättelser så att fler i samhället kan identifiera sig med dem.

I kulturplanen finns tre utvecklingsmål för arbetet med en jämställd och jämlik kultur:

Region Örebro län vill 2020–2023

- att alla aktörer som finansieras med regionala kulturmedel ska ha en plan för arbetet med ökad jämställdhet och jämlikhet utifrån de sex perspektiven.
- stärka lärandet kring de sex perspektiven med fokus på politiker, tjänstepersoner, professionella kulturskapare och civilsamhället.
- utgå från de sex perspektiven vid nya kultursatsningar.

Denna rapport följer upp utvecklingsmålen genom en övergripande analys av kulturaktörernas handlingsplaner och kulturnämndens och förvaltningens (Område kultur och ideell sektor) insatser 2020-2021. I slutdiskussionen sammanfattas resultatet av analysen och koppling görs till nationella trender och undersökningar.

Syftet med rapporten är att vara en utgångspunkt för nästa kulturplan och fortsatt utveckling för en mer jämställd och jämlik kultur i Örebro län. Rapporten avser att ge en översiktlig bild utan att peka ut enskilda aktörer.

1.2 Om rapportens innehåll

Rapporten innehåller följande delar:

1. Analys av regionala kulturaktörers handlingsplaner
2. Analys av
  - a) Förvaltningens (Område kultur och ideell sektor) arbete med att stärka lärandet kring perspektiven
  - b) Kulturnämndens satsningar och kulturprojekt som drivs av förvaltningen (Område kultur och ideell sektor)
3. Slutdiskussion

2. Resultat

2.1 Regionala kulturaktörers handlingsplaner

Region Örebro län vill 2020–2023

- att alla aktörer som finansieras med regionala kulturmedel ska ha en plan för arbetet med ökad jämställdhet och jämlikhet utifrån de sex perspektiven. *(utvecklingsmål i den regionala kulturplanen 2020-2023)*

Samtliga kulturaktörer som får regionala verksamhetsmedel i eller utanför kultursamverkansmodellen tog inför 2021 fram en plan för arbete med de sex perspektiven. Planen var en separat plan eller beskrivningar i ordinarie verksamhetsplan. Planerna skickades till Region Örebro län i början av 2021 och presenterades för Region Örebro län av respektive aktör vid den årliga enskilda dialogen det första kvartalet 2021¹.

De aktörer som omfattas av kravet på att ha en plan är: Länsteatern Örebro, Stadra teater, Teater Martin Mutter, Länsmusiken i Örebro, Opera på Skäret, TNEC, ArkivCentrum Örebro, Örebro läns museum, Skoindustrimuseet, NJOV, Alfred Nobels museum, Frövifors pappersbruksmuseum, Loka Brunns kurortsmuseum, teaterfrämjande, dansfrämjande/professionell dans, filmfrämjande, främjande bild och form, slöjdfremjande, litteraturfrämjande, Biblioteksfrämjande, amatörteaterfrämjande samt amatörmusikfrämjande.

2.1.1 Bedömningsmetod

I rapporten ges en övergripande bild av det arbete som beskrivs i handlingsplanerna för varje perspektiv. En bedömning görs också av vilka perspektiv de olika aktörerna arbetar med samt på vilket sätt arbetet i så fall genomförs. Utgångspunkten vid bedömningen är planerna samt muntliga uppgifter i den årliga dialogen 2021. För att övergripande analysera olika arbetssätt togs fem kategorier fram tillsammans med en referensgrupp inom Område kultur och ideell sektor. Kategorierna är:

1. policydokument, styrdokument i verksamheten som innefattar perspektivet.
2. internt arbete inom verksamheten t.ex. personalarbete, analyser, kunskapshöjande insatser/fortbildning
3. extern/utåtriktad verksamhet för deltagare, publik, besökare (den egna målgruppen)
4. samverkan med annan aktör i syfte att stärka perspektivet i verksamheten
5. verksamhet i samverkan med relevant målgrupp.

¹ Enskilda dialoger genomförs årligen av förvaltningen (Område kultur och ideell sektor).

2.1.2 Avgränsning

Det finns stor variation i detaljeringsgrad i de olika aktörernas handlingsplaner. Det försvårar jämförelser. I bedömningen görs därför inte skillnad på verksamhet som pågår en lång eller kort period eller som kräver mer eller mindre resurser. Region Örebro läns uppföljning är tillitsbaserad, och kontroller genomförs inte av lämnade uppgifters riktighet.

2.1.3 Delresultat

Nedan följer exempel på arbete som kulturaktörerna beskriver i sina planer för de sex perspektiven:

- **Hela länet:** Verksamhet genomförs i olika delar av länet. Verksamhet marknadsförs till hela länet. Digital verksamhet. Verksamhet riktas till förskola/skola i hela länet. Metod tas fram för att spridas i hela länet. Nätverk för att stärka kultur i hela länet. Arbete för att stärka arrangörsutveckling i länet. Fortbildning riktad till hela länet. Fördelning av medel till aktörer på olika platser i länet. Kartläggning av kulturen i länet. Intern eller extern fortbildning.
- **Jämställdhet:** Policydokument kring jämställdhet och sexuella trakasserier. Blindcasting. Publikarbete för att nå fler kvinnor eller män. Olika slags personalarbete t.ex. lönearbete. Innehåll i utåtriktad verksamhet kopplat till jämställdhet. Intern eller extern fortbildning.
- **Funktionsnedsättning:** Avlägsnande av enkelt avhjälpbara hinder. Anpassning av webb. Information om tillgänglighet till publik, besökare, deltagare. Innehåll i verksamhet. Olika anpassningar för att alla ska kunna delta oberoende av funktionsnedsättning. Intern eller extern fortbildning.
- **Barn:** Arbete för att nå skolan med kultur. Anpassade föreställningar och utställningar. Verksamhet skapas för barn med barn som referensgrupp. Familjeföreställningar, familjeevenemang. Samverkan med kulturskolor. Fortbildning av skolpersonal. Feriepraktik. Innehåll i utåtriktad verksamhet. Intern eller extern fortbildning.
- **Socioekonomi:** Gratis inträde. Billigare biljetter för barn eller andra grupper. Gratis utbildning. Betalda resor för deltagare. Möjlighet att söka stipendier. Kultur i skolan för att nå alla grupper i samhället. Arbetsmarknadsprojekt. Intern eller extern fortbildning.
- **Etnisk och Språklig bakgrund:** Kultur i skolan för att nå alla grupper i samhället. Översättningar av text eller genomföranden på olika språk. Satsningar på att nå särskilda grupper genom olika initiativ och projekt. Arbete för utökad utbyte mellan ”svenska” kulturskapare och kulturskapare med annan etnisk bakgrund. Innehåll i utåtriktad verksamhet. Intern eller extern fortbildning.

Bedömning av arbetsmetoder

Tabellen nedan visar en bedömning av vilka arbetsmetoder (se mer detaljerad förklaring i rutan längst ned) som används för de olika perspektiven.

Bedömning av planer för de sex perspektiven 2021

	1 Policys	2 Internt arbete	3 Utåtriktad verksamhet	4 Samverkan annan aktör	5 Samverkan med relevant målgrupp	TOTAL PERSPEKTIV (högsta möjliga summa: 110)
Hela länet	13	11	22	17	13	76
Jämställdhet	11	14	16	6	3	50
Socioekonomi	3	9	18	4	2	36
Barn	12	14	19	15	8	68
Etnisk och språklig bakgrund	3	13	17	9	4	46
Funktionsnedsättning	13	11	22	18	4	68
TOTAL OLIKA ARBETSSÄTT (högsta möjliga summa: 132)	55	72	114	69	34	

Den lodräta totalen (kolumnen längst till höger) visar i vilken grad ett visst perspektiv arbetas med. Ju högre siffra ju fler arbetar på olika sätt med perspektivet. Den högsta siffran som är möjlig i totalen är 110 (22*5). Om siffran är 110 betyder det att alla 22 aktörer arbetar med samtliga fem arbetsmetoder för perspektivet.

Den vågräta totalen (raden längs ned) visar i vilken grad olika metoder används i arbetet med perspektiven. Den högsta summan är 132 (6*22). Om en summa är 132 innebär det att samtliga aktörer arbetar med metoden i samtliga perspektiv.

En etta i en ruta (som inte är lodrät eller vågrät total) innebär att endast en aktör i någon mån arbetar med perspektivet med en viss metod. Om en ruta visar 22, innebär det att samtliga aktörer arbetar med det aktuella perspektivet med den metoden.

Arbetsmetoder i tabellen

- 1) Det finns policydokument, styrdokument i verksamheten
- 2) Internt arbete inom verksamheten t.ex. personalarbete, analyser, kunskapshöjande insatser/fortbildning
- 3) Extern/utåtriktad verksamhet med fokus på deltagare, publik, besökare etc.
- 4) Samverkan med annan aktör i syfte att stärka perspektivet i verksamheten
- 5) Verksamhet i samverkan med relevant målgrupp

Nedan följer en analys av resultatet.

Samtliga tjugotvå kulturaktörer arbetar i någon mån med perspektiven Hela länet och Funktionsnedsättning. De flesta, men inte samtliga, arbetar med Jämställdhet, Barn, Etnisk och språklig bakgrund samt Socioekonomi.

Det vanligaste förekommande arbetssättet är Extern/utåtriktad verksamhet med fokus på deltagare, publik och besökare. Det är också relativt vanligt med Internt arbete inom verksamheten t.ex. personalarbete, analyser, kunskapshöjande insatser/fortbildning. Det sistnämnda gäller särskilt de kulturfrämjande verksamheterna, som arbetar i ungefär lika hög grad med båda metoderna. Kulturproducenterna arbetar i mycket högre grad med Extern/utåtriktad verksamhet med fokus på deltagare, publik och besökare.

Styrdokument finns särskilt för arbetet med Barn, Hela länet, Funktionsnedsättning och Jämställdhet. Samverkan med aktuell målgrupp sker främst med Barn och aktörer som representerar Hela länet. Samverkan med annan målgrupp i syfte att stärka perspektivet sker främst gällande Barn, Hela Länet och Funktionsnedsättning.

De perspektiv kring vilka det mest varierade arbetet förekommer är Barn, Hela länet samt Funktionsnedsättning. Ett mindre varierat arbete sker gällande perspektiven Jämställdhet, Socioekonomi samt Etnisk och språklig bakgrund. Här finns också i lägre grad Styrdokument (bortsett från arbetet för jämställdhet). Vanligast är Internt arbete eller Externt arbete med fokus på att nå målgrupperna. Samverkan med andra aktörer kring perspektiven eller i Samverkan med målgruppen förekommer relativt sällan.

2.2 Olika satsningar samt insatser för att stärka lärandet

Region Örebro län vill 2020–2023

- utgå från de sex perspektiven vid nya kultursatsningar.
- stärka lärandet kring de sex perspektiven med fokus på politiker, tjänstepersoner, professionella kulturskapare och civilsamhället.
(utvecklingsmål i den regionala kulturplanen 2020-2023)

2.2.1 Nya kultursatsningar av kulturnämnd och förvaltning

De regionala kultursatsningar som görs är dels beslut fattade av den regionala kulturnämnden dels satsningar inom förvaltningen (Område kultur och ideell sektor).

Metod och avgränsning

En beräkning genomförs av tydliga perspektiv i beslut som Region Örebro läns kulturnämnd fattade 2020-2021 inom kulturområdet. Besluten kan exempelvis handla om medel vikta för särskilda ändamål. I beräkningen ingår inte årlig reguljär fördelning av medel och liknande. En beräkning genomförs också av perspektiv inom kulturprojekt eller andra större satsningar genomförda av förvaltningen 2020-2021. I beräkningen ingår inte reguljär verksamhet.

Beräkningen gör inte skillnad på större eller mindre satsningar.

2.2.2 Förvaltningens insatser för att stärka lärandet

Inom förvaltningen finns under kulturplanperioden 2020-2023 utsedda tjänstepersoner med ansvar för att samordna arbetet med att stärka det externa och interna lärandet kring respektive perspektiv. Inom förvaltningen genomförs också kartläggningar, undersökningar, forskning eller olika slags projekt och insatser med syfte att stärka lärandet kopplat till ett eller flera perspektiv. Analysen utgår från uppgifter från respektive tjänsteperson.

Metod och avgränsning

En beräkning görs av de planerade insatser som har genomförts för att stärka lärandet kring något av perspektiven internt eller externt under 2020-2021. Det kan handla om ett projekt med inriktning att stärka lärandet, en längre eller kortare utbildning, en föreläsning eller liknande. I beräkningen görs inte skillnad på korta aktiviteter som en enstaka föreläsning eller längre mer resurskrävande utbildningar/insatser.

2.2.3 Delresultat

I tabellen nedan finns en beräkning av de perspektiv som är tydliga i kulturnämndens och förvaltningens satsningar 2020-2021. I tabellen finns också en beräkning av vilka perspektiv som har varit föremål för ett internt eller externt lärande inom eller genom förvaltningen 2020-2021.

Resultatet visar att perspektiven Hela länet och Barn ligger högt både vad gäller kulturnämndens beslut/förvaltningens projekt och externt/internt lärande. Resultatet visar att perspektiven ofta går in i varandra så att ett projekt/en satsning kan innehålla flera perspektiv som interagerar med varandra.

Perspektiv	Beslut i kulturnämnden, projekt eller större satsningar inom förvaltningen	Externt och internt lärande
Hela länet	27	10
Jämställdhet	7	5
Socioekonomi	10	3
Barn	13	6
Etnisk och språklig bakgrund	8	3
Funktionsnedsättning	4	7

Totalt antal beslut i kulturnämnd och satsningar inom förvaltningen (Område kultur och ideell sektor):31

Totalt antal lärandesatsningar: 18

3. Slutdiskussion

Hela länet och Barn är perspektiv som i särskilt hög grad finns med i kulturaktörernas handlingsplaner samt i de regionala satsningar och det regionala lärande som genomfördes 2020-2021. Även Funktionsnedsättning ligger högt. Det är också de tre perspektiv där de mest varierade arbetssätten förekommer. Det är inte förvånande. Barn är ett perspektiv som under lång tid har prioriterats och diskuterats i kulturpolitiken, likaså arbete för att nå Hela länet. Barnkonventionen blev lag i Sverige 2020 och Hela länet är tydligt prioriterat i kulturnämndens verksamhetsplan. Det betyder inte att alla är nöjda med i vilken grad regional kultur når hela länet eller i vilken grad barn är med och påverkar kultur. Nationella undersökningar² visar också att personer som bor i städer eller tätort i högre grad tar del av kultur än de som bor på landsbygden. Kulturen är inte heller jämnt spridd bland alla barn, utan pojkar och barn vars föräldrar har lägre utbildning tar i mindre grad del av kultur. Perspektiven är således viktiga och det är av stor vikt att arbetet fortgår och utvecklas vidare. När det kommer till Funktionsnedsättning är en trolig anledning till höga värden den lagstiftning som föreskriver att Enkelt avhjälpna hinder ska tas bort. Statens kulturråd har också under flera år drivit ett aktivt arbete för att stärka detta perspektiv även på regional nivå. Även här kan samtidigt mer göras, inte minst när det kommer till arbete för målgruppens ökade delaktighet.

Kulturnämndens och förvaltningens (Område kultur och ideell sektor) satsningar tog i relativt hög grad hänsyn till Socioekonomi 2020-2021, medan perspektivet ligger mycket lågt i kulturaktörers handlingsplaner. Det finns ytterst sällan styrdokument för arbetet och mycket sällan förekommer samverkan med relevant målgrupp eller samverkan med andra aktörer kring perspektivet. Ser vi närmare på vilka slags insatser som beskrivs i handlingsplanerna är det i hög grad rent ekonomiska åtgärder som sänkta biljettpreiser eller gratis inträde för barn. Nationella undersökningar³ tyder samtidigt på att föräldrars utbildningsnivå och yrkestillhörighet snarare än ekonomi är avgörande för kulturdeltagandet. Till exempel visar undersökningar att högutbildade, tjänstemannahem och företagarhus i högre grad tar del av kultur än lågutbildade i jordbrukarhus eller arbetarhus och detta gäller i särskilt hög grad den regionala kultur som finansieras inom kultursamverkansmodellen.⁴

Handlingsplanerna beskriver också att satsningar på kultur i skolan även är en satsning på socioekonomi, eftersom alla barn nås av kultur i skolan. Kanske behöver

---

² Myndigheten för kulturanalys 2020, En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen.

³ Myndigheten för kulturanalys 2020, En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen.

dessa metoder kompletteras eller utvecklas eftersom skillnaderna kopplat till föräldrars socioekonomi, trots kultur i skolan, tycks bestå över tid.

Betänkandet Från kris till kraft⁵ påpekar att det saknas djupare kunskaper om varför föräldrars utbildningsnivå påverkar kulturdeltagandet. Det beskrivs också som viktigt med nationellt kunskapsutbyte och lärande om metoder som verkligen fungerar för breddat deltagande och inkludering. De dialoger som föregick kulturplanen beskriver även de sociala barriärer som tydliga hinder för att ta del av det regionala kulturlivet i länet. Svårighet att kunna identifiera sig med den aktuella kulturen och den publik som tar del av kulturen beskrivs som avgörande:

”Det handlar även om sociala barriärer som ovana och brist på positiva upplevelser och identifikationsmöjligheter. Att inte kunna identifiera sig med verksamhetens innehåll, eller med dem man uppfattar tar del av verksamheten, gör kulturen mindre intressant. Besökare vill ta del av kultur där de tror sig kunna träffa likasinnade eller människor de har ett utbyte av. Yngre personer kan uppleva att en verksamhet främst har en äldre publik. Människor med utländsk bakgrund, människor med funktionsnedsättning eller människor utan tidigare vana att ta del av en kulturform kan uppleva att de inte är bland människor som de känner sig hemma med eller att innehållet inte berör deras verklighet.”
(Örebro läns kulturplan 2020-2023, sida 71)

Ytterligare ett hinder var att man upplevde okunskap och höga trösklar in i verksamheterna. Man visste inte vad man kunde förvänta sig vid ett besök och trodde att detta var för någon annan. Några frågade sig om kulturen var för dem som ”inte är kulturelit”.
(Rapport Veta advisor 2019, Fokusgrupper med personer ointresserade av regional kultur i Örebro län⁶)

Det är viktigt att fortsätta utveckla det pågående arbetet med perspektiven Barn, Hela länet och Funktionshinder. För att bredda deltagandet i Örebro läns regionala kulturliv är sedan perspektivet Socioekonomi centralt och i behov av en ordentlig problemanalys och fungerande metoder. Andra perspektiv som är lågt prioriterade är etnisk/språklig bakgrund och jämställdhet. Även här behövs analyser och fungerande metoder.

---

⁵ Från kris till kraft, återstart för kulturen (Statens offentliga utredningar 2021:77)

⁶ Rapport: Varför inte regional kultur? Fokusgrupper med ointresserade i Örebro län, Veta Advisor AB